

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

FINE ART AND CULTURE STUDIES

Випуск 4

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Охманюк Віталій Федорович, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музично-практичної та виконавської підготовки, декан факультету культури і мистецтв, Волинський національний університет імені Лесі Українки (головний редактор);

Виткалов Володимир Григорович, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет;

Славомір Галік, кандидат наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету засобів масової комунікації, Університет св. Кирила і Мефодія в Трнаві (Словаччина);

Герчанівська Поліна Евальдівна, доктор культурології, професор, професор кафедри культурології та інноваційних культурно-мистецьких проєктів, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв;

Гуцул Іван Андрійович, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;

Дичковський Степан Іванович, доктор культурології, доцент, директор Інституту практичної культурології та арт-менеджменту, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв;

Душний Андрій Іванович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти;

Єфіменко Аделіна Геліївна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри історії музики, Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка, Український вільний університет Мюнхена (Німеччина);

Зав'ялова Ольга Костянтинівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка;

Засць Віталій Миколайович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри баяна та акордеона, заступник декана факультету народних інструментів, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського;

Карась Ганна Василівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри методики музичного виховання та диригування, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Колесник Олена Сергіївна, доктор культурології, доцент, професор, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка;

Коменда Ольга Іванівна, доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії, теорії мистецтв, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Петрук Роман Ігорович, заслужений діяч мистецтв України, доцент, доцент кафедри монументально-декоративного і сакрального мистецтва, Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука;

Русаків Сергій Сергійович, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри богослов'я, релігієзнавства та культурології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова;

Синкевич Наталя Тадеївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;

Смирна Леся В'ячеславівна, доктор мистецтвознавства, старший науковий співробітник, начальник відділу методології мистецької критики, Національна академія мистецтв України;

Тшесіок Марцин, доктор габлітований, професор (теорія музики), доцент кафедри композиції та теорії музики, Музична академія імені Карола Шимановського в Катовіцах (Республіка Польща);

Урсу Наталія Олексіївна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;

Школьна Ольга Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва, Київський університет імені Бориса Грінченка.

Журнал ухвалено до друку Вченою радою

Волинського національного університету імені Лесі Українки

30 жовтня 2025 р., протокол № 13

Суб'єкт у сфері друкованих медіа: Волинський національний університет імені Лесі Українки
(просп. Волі, буд. 13, м. Луцьк Волинської обл., 43025, post@vnu.edu.ua, тел. (0332) 720123).

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1834 від 21.12.2023 року. Ідентифікатор медіа: R30-02337

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська, іспанська, французька, болгарська.

«Fine Art and Culture Studies» включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії Б у галузі культури і мистецтва зі спеціальностей:

B5 Музичне мистецтво

відповідно до Наказу МОН України від 30 листопада 2021 року № 1290 (додаток 3)

B3 Декоративне мистецтво та ремесла, B4 Образотворче мистецтво та реставрація

відповідно до Наказу МОН України від 27 квітня 2023 року № 491 (додаток 3)

B12 Культурологія та музеєзнавство

відповідно до Наказу МОН України від 20 червня 2023 року № 768 (додаток 3)

Офіційний сайт видання: www.journals.vnu.volyn.ua/index.php/art

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com
від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-5428 (Print)

ISSN 2786-5436 (Online)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025

УДК 781.1:784.011.26:781.63

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-23>

Маріанна СУХОЛОВА

Заслужена артистка України, доктор філософії, доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва, Мукачівський державний університет, вулиця Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8720-3182>

Оксана ГАБЕЛЬ

старший викладач кафедри музичного мистецтва, Мукачівський державний університет, вулиця Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6226-6915>

Олена КОРОЛЕНКО

старший викладач кафедри музичного мистецтва, Мукачівський державний університет, вулиця Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5307-6020>

Бібліографічний опис статті: Габель, О., Короленко, О., Сухолова, М. (2025). Від акустики до електроніки: еволюція вокалу та інструментування у попмузиці. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 189–196, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-23>

ВІД АКУСТИКИ ДО ЕЛЕКТРОНІКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ВОКАЛУ ТА ІНСТРУМЕНТУВАННЯ У ПОПМУЗИЦІ

Метою дослідження є аналіз еволюції вокалу та інструментального супроводу в попмузиці від середини XIX століття до сучасності, з акцентом на технологічні та естетичні чинники, що вплинули на музичну стилістику. Розглянуто ключові етапи змін вокальної манери – від живої емоційної подачі до використання цифрових ефектів, таких як автотюн, гармонізатори та вокальні синтезатори. Аналізується вплив електронних інструментів, MIDI-технологій, цифрових аудіо-станцій (DAW) та алгоритмів штучного інтелекту на процес музичного виробництва, структуру композицій та естетику звучання.

Методологія дослідження базується на поєднанні музикознавчого аналізу, історико-культурного огляду, контент-аналізу музичних текстів і медіа-досліджень. Застосовано порівняльний аналіз аудіозаписів різних періодів, що дозволяє простежити зміни у тембровій палітрі, ритміці та гармонічному наповненні.

Наукова новизна полягає у системному осмисленні трансформацій вокалу та інструментування в контексті цифрової революції, що охоплює не лише технічні аспекти, а й глибокі зміни у творчому мисленні.

У висновках зазначено, що розвиток попмузики є результатом взаємодії технічного прогресу, змін у культурних запитах аудиторії та пошуку нових форм музичної експресії. Сучасна попмузика демонструє тенденцію до гібридності, поєднуючи акустичні традиції з електронними експериментами, що відкриває нові перспективи для творчості.

Окреслено **перспективні напрями подальших досліджень**: вплив алгоритмічної музики на емоційне сприйняття слухачів, проблематика авторського права у контексті AI-композицій, соціокультурні наслідки демократизації музичного виробництва через онлайн-платформи, а також порівняльний аналіз аналогового й цифрового звучання. Робота сприяє глибшому розумінню взаємодії музики, технологій, права та суспільства в умовах цифрової епохи, відкриваючи широкі можливості для подальших міждисциплінарних досліджень.

Ключові слова: попмузика, вокал, інструментування, цифрові технології, еволюція.

Marianna SUKHOLOVA

Honored Artist of Ukraine, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Head of the Department of Musical Art, Mukachevo State University, Uzhgorodska St, 26, Mukachevo, Zakarpattia Region, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8720-3182>

Oksana GABEL

Senior Lecturer, Department of Musical Art, Mukachevo State University, Uzhgorodska S, 26, Mukachevo, Zakarpattia Region, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6226-6915>

Olena KOROLENKO

Senior Lecturer, Department of Musical Art, Mukachevo State University, Uzhgorodska St, 26, Mukachevo, Zakarpattia Region, 89600

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5307-6020>

To cite this article: Gabel, O., Korolenko, O., Sukholova, M. (2025). Vid akustyky do elektroniky: evoliutsiia vokalu ta instrumentuvannia u popmuzytsi [From Acoustic to Electronic: The Evolution of Vocal and Instrumentation in Pop Music]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 189–196, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-23>

FROM ACOUSTICS TO ELECTRONICS: THE EVOLUTION OF VOCAL AND INSTRUMENTATION IN POP MUSIC

The aim of the research is to analyze the evolution of vocals and instrumental accompaniment in pop music from the mid-19th century up to the present day, with an emphasis on technological and aesthetic factors that have influenced musical style. The key stages of changes in vocal manner are considered from live emotional delivery to the use of digital effects, such as autotune, harmonizers and vocal synthesizers. The impact of electronic instruments, MIDI technologies, digital audio workstations (DAW) and artificial intelligence algorithms on the process of music production, composition structure and sound aesthetics is analyzed.

The research methodology is based on a combination of musicological analysis, historical and cultural review, content analysis of musical texts and media research. A comparative analysis of audio recordings from different periods is used, which allows us to trace changes in the timbre palette, rhythm and harmonic filling.

The scientific novelty lies in the systematic understanding of the transformations of vocals and instrumentation in the context of the digital revolution, which covers not only technical aspects, but also profound changes in creative thinking.

The conclusions indicate that the development of pop music is the result of the interaction of technical progress, changes in the cultural demands of the audience and the search for new forms of musical expression. Modern pop music demonstrates a tendency towards hybridity, combining acoustic traditions with electronic experiments, which opens up new prospects for creativity.

Prospective areas of further research are outlined: the impact of algorithmic music on the emotional perception of listeners, the issue of copyright in the context of AI compositions, the socio-cultural consequences of the democratization of music production through online platforms, as well as a comparative analysis of analog and digital sound. The work contributes to a deeper understanding of the interaction of music, technology, law and society in the digital era, opening up broad opportunities for further interdisciplinary research.

Key words: pop music, vocals, instrumentation, digital technologies, evolution.

Актуальність теми. Попмузика як один із наймасовіших і найдинамічніших жанрів сучасного музичного мистецтва відіграє ключову роль у формуванні культурних кодів, естетичних уподобань та соціальних наративів. Вона не лише відображає актуальні тенденції суспільного розвитку, а й активно впливає на них, транслюючи через музичні образи ідеї, емоції та цінності. Упродовж останніх десятиліть попмузика зазнала суттєвих змін, зумовлених як внутрішніми естетичними пошуками, так і зовнішніми чинниками – передусім технологічним прогресом.

Особливої трансформації зазнали вокал та інструментування – два фундаментальні компоненти музичного твору. Вокал, що традиційно сприймався як живе, емоційне джерело музичного висловлювання, нині дедалі частіше піддається цифровій обробці, використовуючи

такі засоби, як автотюн, вокальні ефекти, синтезатори голосу тощо. Це змінює не лише звучання, а й саму природу вокальної експресії. Інструментування, у свою чергу, еволюціонує від акустичних форм до електронних, що дозволяє створювати нові темброві палітри, ритмічні структури та музичні атмосфери.

Актуальність теми зумовлена потребою осмислення цих процесів у контексті сучасного музикознавства, культурології та медіа-досліджень.

Вивчення еволюції вокалу та інструментування в попмузиці дозволяє не лише простежити технічні та естетичні зміни, а й зрозуміти, як музика адаптується до нових умов сприйняття, виробництва та поширення. У добу цифрової культури, коли межі між виконавцем і технологією дедалі більше стираються, дослідження цієї теми набуває особливої значущості

для аналізу майбутніх напрямів розвитку музичного мистецтва.

Аналіз останніх джерел та публікацій.

Упродовж останніх років дослідження в галузі попмузики дедалі більше фокусуються на впливі цифрових технологій на вокальну стилістику та інструментальне оформлення. У наукових працях простежується тенденція до міждисциплінарного підходу, що поєднує музикознавство, культурологію, медіа-теорію та технологічні студії. Зокрема, увагу дослідників привертає феномен автотюну як засобу не лише корекції інтонації, а й формування нового естетичного стандарту вокального звучання. Аналізуються також зміни у структурі музичних творів, зумовлені використанням цифрових аудіо-станцій (DAW), семплів, синтезаторів та алгоритмів штучного інтелекту.

У низці наукових публікацій (Наталії Метеленко, Геннадія Васильчука, Юрія Каганова та Віталіни Нікітенко), досліджується трансформація виконавської ролі в контексті цифрової культури. Автори акцентують увагу на поступовому стиранні межі між природним вокальним звучанням та його технічною обробкою, що зумовлює переосмислення традиційних уявлень про музичну автентичність. У цьому контексті відбувається зміщення слухацьких пріоритетів: естетична якість звуку, сформована в умовах студійного виробництва, дедалі частіше домінує над критерієм живого виконання. Окрему увагу дослідники приділяють аналізу впливу соціальних медіа та стримінгових сервісів на поширення інноваційних вокальних технік і електронного інструментарію, що сприяє формуванню нових стандартів музичної виразності в цифрову епоху.

Незважаючи на значну кількість праць, питання комплексного аналізу еволюції вокалу та інструментування в попмузиці в контексті цифрової революції залишається недостатньо систематизованим. Це зумовлює потребу в подальших дослідженнях, які враховуватимуть як технічні аспекти, так і культурні, естетичні та соціальні чинники музичної трансформації.

Сучасні дослідження музичної індустрії охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних із цифровізацією, соціальними медіа та трансформацією способів музичного виробництва й просування. Тетяна Борисівна Булах (Булах,

2024) досліджує трансформацію музичної індустрії під впливом соціальних медіа та нових технологій, акцентуючи увагу на дезінтеграції традиційних бізнес-моделей у музиці та ролі платформ, таких як Myspace, ReverbNation і iLike, у просуванні незалежних музикантів. У свою чергу, Каріна Федосенко аналізує роль нових медіа у просуванні музичного продукту, особливо в умовах пандемії та цифровізації культурного простору (Федосенко, 2022). Олександр Бондаренко розглядає вплив пандемії та цифрових медіа на музичну індустрію, зокрема виживання великих компаній і їхню адаптацію до нових умов (Бондаренко, 2022).

У контексті глобальних наукових досліджень зазначені процеси привертають значну увагу зарубіжних фахівців, які здійснюють комплексний аналіз трансформацій музичної індустрії в умовах цифровізації та розвитку нових медіа. D. J. Albert у статті *Social Media in Music Education* аналізує використання соціальних медіа в музичній освіті, підкреслюючи їхню роль у формуванні нових освітніх практик. A. Szymkowiak, B. Kubala та A. A. Marcin досліджують зв'язок між популярністю артистів у соцмережах та рівнем продажів музики, демонструючи, як цифрова присутність впливає на комерційний успіх. Тим часом T. Rutherford-Johnson у книзі *Music After the Fall* розглядає сучасну музичну культуру після цифрової революції, акцентуючи на зміні естетичних і соціальних орієнтирів у постіндустріальному світі (Ломакс, 2023).

Окрему увагу дослідники приділяють стримінговим платформам як новим формам музичної комунікації. Л.В. Шарахіна, Н. В. Михайлов, К. Д. Селянкіна та А. С. Семкіна провели дослідження, яке розглядає стримінгові сервіси як інструмент взаємодії між музикантами та слухачами, що змінює традиційні моделі споживання музики. А.С. Птушко аналізує аудіостримінг як нову форму музичного інтернет-вещання на прикладі платформи SoundCloud, демонструючи її потенціал для розвитку незалежної музичної сцени (Птушко, 2023).

Ці дослідження формують комплексне уявлення про сучасну музичну систему, де технології, медіа та творчість взаємодіють у нових, динамічних форматах.

Метою дослідження є аналіз еволюції вокалу та інструментального супроводу

в попмузиці від середини XIX століття до сучасності, з акцентом на технологічні та естетичні чинники, що вплинули на музичну стилістику.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Перші прояви популярної музики – тобто музики, орієнтованої на широку аудиторію або певні субкультури – почали формуватися наприкінці XIX століття, завдяки технічним відкриттям Томаса Едісона та Еміля Берлінера. У 1877 році Едісон продемонстрував можливість відтворення звуку за допомогою фольги, натягнутої на обертовий металевий циліндр, що стало основою для створення фонографа. Цей винахід надихнув Берлінера на розробку грамофона, який використовував плоскі диски замість циліндрів. Диски виявилися дешевшими та простішими у виробництві, що зробило звукозапис доступним для масового споживача, зокрема представників середнього класу, які раніше не мали змоги користуватися подібною технологією.

У другій половині XIX століття музична індустрія США зазнала суттєвих змін завдяки технічним новаціям і культурним трансформаціям: Еміль Берлінер заснував *Berliner Gramophone Company*, яка спеціалізувалася на виробництві грамофонних дисків і активно залучала до записів зірок оперної сцени, таких як Енріко Карузо та Дама Неллі Мельба, що сприяло популяризації нової технології серед публіки; водночас нотні видання залишалися основним джерелом музичного споживання, і лише через два десятиліття звукозапис почав конкурувати з ними комерційно. Наприкінці століття посилення авторського законодавства дозволило композиторам, виконавцям і видавцям об'єднувати зусилля для отримання прибутку, що сприяло формуванню в Нью-Йорку району *Tin Pan Alley* – центру популярної музики, де масово створювалися й поширювалися ноти, задовольняючи запити зростаючого середнього класу та закладаючи основи сучасної музичної індустрії.

На відміну від класичних виконавців, яких цінували за індивідуальність і художню унікальність, популярних артистів хвалили за здатність відповідати смакам масової аудиторії. Популярна музика еволюціонувала від опери до нових жанрів, таких як водевіль – форма сценічного мистецтва з короткими номерами співаків, танцюристів, фокусників і коміків – та

регтайм, стиль фортепіанної музики, що вирізняється синкопованою мелодією. Ці жанри відкрили нові можливості для видавців, які активно використовували живі виступи для популяризації своїх пісень.

Традиція створення та публікації пісень, започаткована видавцями *Tin Pan Alley*, активно продовжувалася впродовж першої половини XX століття. Вона знайшла своє вираження у сценічних мелодіях і ліричних баладах, написаних такими видатними композиторами, як Ірвінг Берлін, Коул Портер і Джордж Гершвін. У 1950-х роках цю традицію продовжили авторські дуети, зокрема Джеррі Лейбер і Майк Столлер, які створювали пісні, орієнтуючись на актуальні запити суспільства та домінуючі музичні смаки.

У період «сухого закону» 1920–1930-х років джазові ансамблі часто виступали в нелегальних закладах – *speakeasies* – що сприяло формуванню уявлення про джаз як про аморальну музику, яка нібито загрожує культурним засадам суспільства. Проте вже у 1930-х роках джаз здобув визнання як легітимна форма розваг, особливо після того, як білі оркестри почали інтегрувати джазові елементи у свою музику. У цей період джаз трансформувався у стиль біг-бенду, поєднуючи регтайм, блюз, європейську гармонію та блек-спірічуалс. Визначними фігурами цього напрямку стали Дюк Еллінгтон, Коулман Хокінс і Гленн Міллер. Біг-бенди використовували аранжувальників для структуризації музики, обмежуючи імпровізацію до сольних фрагментів, що сприяло формуванню свінгового стилю, популярного в 1930-х роках. Поступове послаблення расової сегрегації сприяло появі інтегрованих музичних колективів.

У фундаменті джазу лежить блюз – музична форма, що виникла з творчості афроамериканських колишніх рабів, які адаптували свою музичну спадщину до американських реалій. Блюз відображав особисті переживання, боротьбу з труднощами та емоційні потрясіння. Його характерною рисою є 12-тактовий формат із структурою «запит–відповідь» між вокалістом і гітарою. Блюз зародився в дельті Міссісіпі, неподалік від Нового Орлеана, і був представлений такими виконавцями, як W.C. Handy, Ма Рейні, Роберт Джонсон і Lead Belly (Ломакс, 2023).

На відміну від джазу, блюз не одразу поширився на північні штати – це сталося лише наприкінці 1930-х – 1940-х років, коли мігранти з півдня принесли його до міських центрів. Там блюз трансформувався у регіональні стилі: джазовий блюз Канзас-Сіті, блюз Західного узбережжя з елементами свінгу, та електрифікований чиказький блюз. Саме в Чикаго музиканти, зокрема Muddy Waters, першими почали використовувати електрогітари, поєднуючи міське звучання з традиційним південним блюзом.

Випуск першої електрогітари компанією Rickenbacker у 1931 році став поворотним моментом. Посилений звук дозволив музикантам виступати у шумних барах і клубах, а вокалісти змогли зосередитися на емоційній глибині та інтимності виконання. Електрифікований блюз заклав фундамент для розвитку рок-н-ролу, змінивши не лише технічні аспекти музики, а й її естетичну сутність.

У 1940-х роках технологічний прогрес значно спростив доступ до музики для слухачів і відкрив нові можливості для артистів. Впровадження магнітофонів типу «від котушки до котушки» стало ключовим етапом у трансформації музичної індустрії. Перші комерційні моделі були однотональними – вони дозволяли записувати звук лише на одну доріжку магнітної стрічки. Хоча це здається обмеженням за сучасними мірками, на той час це було справжнім проривом.

У 1940–1950-х роках музиканти почали експериментувати з новими методами запису. Зокрема, гітарист Лес Пол, працюючи над композицією «*Lover (When You're Near Me)*», застосував техніку передублюжу: він програвав раніше записаний матеріал через мікшер, поєднуював його з живим виконанням і записував результат на інший магнітофон. Такий підхід дозволив створювати складні звукові композиції без необхідності одночасного виконання всіма музикантами.

З появою чотиритрекових і восьмитрекових магнітофонів у 1960-х роках процес запису став ще більш гнучким. Артисти отримали змогу записувати кожну партію окремо, а потім об'єднувати їх у єдиний трек. Це не лише змінило технічну сторону звукозапису, а й суттєво вплинуло на творчий процес, відкривши нові горизонти для музичної експресії та студійного продюсування.

У 1940-х роках, коли магнітофони ще перебували на стадії становлення, основним засобом прослуховування музики для більшості родин залишався грамофон. Стандартним носієм був диск зі швидкістю обертання 78 об/хв, який вимагав заміни приблизно кожні п'ять хвилин. Ситуація змінилася у 1948 році, коли компанія *Columbia Records* представила 12-дюймовий довгограючий диск (LP) зі швидкістю 33 об/хв. Цей формат дозволяв відтворювати до 25 хвилин музики з одного боку, мав нижчий рівень шуму та був менш крихким порівняно з попередніми шелаковими дисками (Ломакс, 2023).

У цей період сформувався тісний зв'язок між радіо та звукозаписною індустрією. Артисти, такі як Френк Сінатра та Елла Фіцджеральд, здобули широку популярність завдяки радіоефіру. Хоча раніше музика орієнтувалася переважно на дорослу аудиторію, успіх Сінатри відкрив новий ринок – підлітків, які післявоєнного періоду мали більше фінансових можливостей для купівлі записів. Радіо стало ефективним інструментом просування музики та виконавців, стабілізуючи комерційну модель звукозапису. Масова істерія, спричинена появою Сінатри на концертах, стала передвісником фанатського буму навколо Елвіса Преслі та *The Beatles* у рок-н-рольну епоху.

У 1950-х роках технологічний прогрес продовжився з появою телебачення. Завдяки здешевленню виробництва та військовим технологіям, телебачення швидко проникло в американські домогосподарства: від 1% у 1948 році до майже 50% у 1953-му, і майже повного охоплення до 1978 року (Вікіпедія, 2025). Це створило загрозу для радіоіндустрії, яка змушена була адаптуватися, зосередившись на музичному контенті. У 1955 році виник формат *Top 40*, що базувався на популярності пісень у чартах *Billboard*. Радіостанції почали транслювати хіти десятки разів на день, що посилювало конкуренцію за ефірний час.

Це призвело до появи практики *payola* – незаконної оплати радіоведучим за трансляцію певних пісень. У 1960-х роках скандал навколо ді-джея Алана Фріда та інших ведучих, звинувачених у прийнятті хабарів, завершився ухваленням антипайольного законодавства, яке визначило *payola* як кримінальне правопорушення.

Окрім технологічних змін, 1950-ті роки ознаменувалися музичною революцією. Чиказький

електрифікований блюз, представлений такими виконавцями, як Muddy Waters, Howlin' Wolf і B.B. King, набув популярності серед молоді різних рас. Під назвою *ритм-енд-блюз* (R&B) ця музика вирізнялася емоційністю, сексуально провокативними текстами та характерним звучанням електрогітари й гармоніки. Попри те, що R&B класифікувався як «расова музика» і не включався до загальних поп-чартів, він мав значний кросовер-успіх. Наприклад, у 1952 році *Dolphin's Record Shop* у Лос-Анджелесі повідомив, що 40% продажів R&B-дисків припадали на білих покупців (Генуя, 2025).

У той час як деякі радіостанції уникали трансляції нової музики, інші активно підтримували її. У 1951 році діджей Алан Фрід запустив нічне шоу *The Moondog Rock & Roll House Party*, де почав називати музику, яку транслював, «рок-н-ролом» – терміном, що походить зі сленгу блюзу, пов'язаного з сексуальними конотаціями. Цей жанр швидко набув популярності серед молоді, водночас викликаючи спротив у старшого покоління.

Серед перших зірок рок-н-ролу були Літл Річард і Чак Беррі, чий експресивні сценічні виступи стали візитівкою нового стилю. У контексті поступової расової інтеграції в США 1950-х років, елементи афроамериканської культури, зокрема музика, почали проникати в масову білу аудиторію. Важливу роль у цьому процесі відіграв Елвіс Преслі – білий співак, який виконував пісні, написані чорношкірими музикантами. Його творчість стала містком між расовими та соціальними бар'єрами, зробивши R&B і блюз доступними для широкої публіки.

Заснований на глибоких коренях південної культури США, музичний стиль Елвіса Преслі – «Короля рок-н-ролу» – поєднував елементи блюзу, госпелу та кантрі, утворюючи унікальний жанр рокабіллі. Його творчість була пронизана впливом таких легенд, як B.B. King, Джон Лі Хукер і Howlin' Wolf, а також кантрі-іконами Роем Акаффом, Ернестом Таббом і Джиммі Роджерсом. Сценічна харизма Преслі, здатність синтезувати різні музичні традиції та емоційна реакція фанатів – крики, сльози, масові зібрання – зробили його першою справжньою поп-іконою рок-н-ролу та символом культурної трансформації середини XX століття.

У XXI столітті музична індустрія переживає нову революцію – цифрову. Технології

автотюну, MIDI та цифрових аудіо-станцій (DAW) не лише змінили технічні аспекти створення музики, а й сформували нову естетику попзвучання. Автотюн, що спершу виконував функцію корекції інтонації, нині став стилістичним маркером вокальної ідентичності виконавців, таких як T-Pain, Travis Scott і Billie Eilish. MIDI-протоколи дозволяють створювати складні аранжування без фізичних інструментів, а DAW – Ableton Live, Logic Pro, FL Studio – стали повноцінними творчими середовищами, де поєднуються акустичні та синтетичні тембри. Згідно з оглядом Top-AI (2024), сучасні DAW вже інтегрують модулі штучного інтелекту, що автоматизують міксинг, мастеринг і навіть генерацію музичних ідей (Булах, 2024).

Штучний інтелект дедалі активніше змінює саму природу композиторської діяльності. Платформи як Suno AI, Soundraw, Boomy, AIVA та Udio дозволяють генерувати музику, вокал і аранжування на основі текстових запитів, відкриваючи доступ до творчості навіть тим, хто не має технічної підготовки. Наприклад, Suno AI створює повноцінні треки з простих описів, а Boomy дає змогу митцям публікувати свої роботи на стримінгових платформах. Як зазначає Unite.AI (2025), ці інструменти не лише автоматизують процес створення музики, а й формують нову естетику цифрового звучання, де межа між людською творчістю та алгоритмічним дизайном стає дедалі розмитішою (Булах, 2024).

Цей перехід – від харизматичного Преслі до алгоритмічних композиторів – ілюструє глибоку еволюцію музики: від інтуїтивного синтезу культур до цифрової симфонії, де технології стають не просто інструментами, а повноцінними співавторами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного аналізу встановлено, що розвиток попмузики є багатовимірним процесом, який формується під впливом технічного прогресу, еволюції культурних запитів аудиторії та постійного пошуку нових форм музичної експресії. Від харизматичних постатей, таких як Елвіс Преслі, до алгоритмічних генераторів музики – попкультура демонструє здатність адаптуватися до змін і переосмислювати власні засоби вираження.

Сучасна попмузика характеризується тенденцією до гібридності: поєднання акустичних традицій із електронними експериментами створює нові естетичні горизонти. Використання цифрових аудіо-станцій, автотюну, MIDI та штучного інтелекту не лише трансформує технічні аспекти музичного виробництва, а й змінює саму природу творчого процесу.

Перспективи подальших досліджень у сфері сучасної попмузики охоплюють низку актуальних напрямів, що відображають глибокі трансформації музичного простору. Зокрема, важливим є аналіз впливу алгоритмічної музики на емоційне сприйняття слухачів, адже використання штучного інтелекту у створенні композицій змінює характер музичної комунікації. Не

менш актуальним є дослідження авторського права у контексті музики, створеної алгоритмами, що порушує традиційні уявлення про авторство та інтелектуальну власність. Крім того, варто звернути увагу на соціокультурні наслідки популяризації музичних платформ, які дозволяють створювати контент без участі професійних музикантів, що впливає на естетичні стандарти та доступність творчості. Нарешті, порівняльний аналіз естетики аналогового та цифрового звучання в попмузиці дає змогу глибше зрозуміти зміни у музичному смаку та технологічному впливі на художню форму. Усі ці напрями відкривають широкі можливості для міждисциплінарних досліджень, що поєднують музику, технології, право та соціологію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко О. Куди рухається музична індустрія після двох років пандемії // *Суспільне Культура*. 11 січня 2022. Київ.
2. Булах Тетяна Борисівна. Трансформація музичної індустрії: вплив соціальних медіа та нових технологій // *АРТ-платФОРМА*. 2024. № 9(1). С. 11–26. Київ: Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв.
3. Джаз [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Джаз> (дата звернення: 18.08.2025).
4. Загайкевич А. Від футуризму до електроніки [Електронний ресурс] // Український тиждень. 2017. <https://tyzhden.ua/vid-futuryzmu-do-elektroniky/> (дата звернення: 18.08.2025).
5. Історія становлення блюзу та джазу як музичних жанрів [Електронний ресурс] // Молодий вчений. 2016. № 12.1. С. 60–63 <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2016/12.1/60.pdf> (дата звернення: 18.08.2025).
6. Мистецтво джазу і його витоки [Електронний ресурс] // Моя освіта. <https://moyaosvita.com.ua/mustectvo/mistectvo-dzhazu-i-jogo-vitoki/> (дата звернення: 18.08.2025).
7. Птушко А. С. Аудіостримінг як нова форма музичного інтернет-вещання: кейс SoundCloud // *Медіа та культура в цифрову епоху*. 2023. № 4(7). С. 88–96. Київ: Національний університет культури і мистецтв.
8. Сбітнева О. Ф. Історія розвитку Європейського вокального мистецтва від найдавніших часів до XIX століття // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 8. С. 104–109. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49888/> (дата звернення: 18.08.2025).
9. Федосенко К. Нові медіа та їхня роль у просуванні музичного продукту // *Український культурологічний збірник*. 2022. № 2(11). С. 123–132. Київ: Київський національний університет культури і мистецтв.
10. Lomax, Alan. *Alan Lomax: Selected Writings 1934–1997*. Edited by Ronald D. Cohen. New York: Routledge, 2003. p. 102.
11. Genua, T. *Number of Television Households in America* [Electronic resource] // *History of Television – The First 75 Years*. Available at: http://www.tvhistory.tv/Annual_TV_Ho...olds_50-78.JPG (Accessed: 18 August 2025).
12. Szatmary, David. *Rockin' in Time: A Social History of Rock-and-Roll*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2010. p. 16.
13. Telharmonic та історія електронної музики [Електронний ресурс] // Vedel School. <https://www.vedel.school/blog/telharmonic> (дата звернення: 18.08.2025).

REFERENCES:

1. Bondarenko, O. (2022, January 11). Kudy rukhaieťsia muzychna industriia pislia dvokh rokiv pandemii [Where is the music industry heading after two years of the pandemic?]. *Suspilne Kultura*. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Bulakh, T. B. (2024). Transformatsiia muzychnoi industrii: vplyv sotsialnykh media ta novykh tekhnolohii [Transformation of the music industry: The impact of social media and new technologies]. *ART-platFORMA*. No. 9(1). 11–26. Kyiv: Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts. [in Ukrainian].

3. Jazz. (n.d.). Vikipediia: Vilna entsyklopediia [Wikipedia: The free encyclopedia]. Retrieved August 18, 2025, from <https://uk.wikipedia.org/wiki/jazz> [in Ukrainian].
4. Zahaievykh, A. (2017). Vid futurizmu do elektroniky [From futurism to electronics]. *Ukrainskyi Tyzhden*. Retrieved from <https://tyzhden.ua/vid-futuryzmu-do-elektroniky/> [in Ukrainian].
5. Istoriia stanovlennia bliuzu ta dzhazu yak muzychnykh zhanriv [The history of the development of blues and jazz as musical genres]. (2016). *Molodyi Vchenyi*. No. 12.1. 60–63. Retrieved from <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/60.pdf> [in Ukrainian].
6. Mystetstvo dzhazu i yoho vytoky [The art of jazz and its origins]. (n.d.). *Moya Osvita*. Retrieved August 18, 2025, from <https://moyaosvita.com.ua/mustectvo/mistectvo-dzhazu-i-jogo-vitoki/> [in Ukrainian].
7. Ptushko, A. S. (2023). Audiostryminh yak nova forma muzychnoho internet-veshchannia: keis SoundCloud [Audio streaming as a new form of musical internet broadcasting: The SoundCloud case]. *Media ta kultura v tsyfrovu epokhu*. No. 4(7). 88–96. Kyiv: Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].
8. Sbitnieva, O. F. (2024). Istoriia rozvytku yevropeiskoho vokalnogo mystetstva vid naidavnishykh chasiv do XIX stolittia [The history of European vocal art from ancient times to the 19th century]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. No. 8. 104–109. Retrieved from <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49888/> [in Ukrainian].
9. Fedosenko, K. (2022). Novi media ta yikh rol u prosuvanni muzychnoho produktu [New media and their role in promoting music products]. *Ukrainskyi kulturolohichniy zbirnyk*. No. 2(11). 123–132. Kyiv: Kyiv National University of Culture and Arts. [in Ukrainian].
10. Lomax, A. (2003). *Alan Lomax: Selected writings 1934–1997* (Ed. R. D. Cohen). New York: Routledge. [in English].
11. Genua, T. (n.d.) Number of television households in America. In *History of Television – The First 75 Years*. Retrieved August 18, 2025, from http://www.tvhistory.tv/Annual_TV_Ho...olds_50-78.JPG. [in English].
12. Szatmary, D. (2010). *Rockin' in Time: A Social History of Rock-and-Roll*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. [in English].
13. Telharmonic ta istoriia elektronnoi muzyky [Telharmonic and the history of electronic music]. (n.d.). *Vedel School*. Retrieved August 18, 2025, from <https://www.vedel.school/blog/telharmonic> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025

Iryna RIABCHUN

INTERSECTION OF THE FIRST AND SECOND VIENNESE SCHOOLS TRADITIONS
IN EARLY WORK OF NIKOS SKALKOTTAS152

Вікторія САКАЛИ

РАПСОДІЯ К. МЯСКОВА «БАЙДА» ДЛЯ БАНДУРИ ТА ФОРТЕПІАНО:
ДУХОВНО-СМИСЛОВА ТА ЖАНРОВО-ІНТОНАЦІЙНА СПЕЦИФІКА.....163

Тетяна САМАЯ

«ДИТЯЧІСТЬ» МЕТОДІВ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОЇ ПРАКТИКИ
В ПОШУКАХ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ГЛИБИНИ.....173

Дарина СУПРУНОВА

ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ МЮЗИКЛУ ЯК КЛЮЧ
ДО ОСМИСЛЕННЯ ТИПОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЖАНРУ.....180

Маріанна СУХОЛОВА, Оксана ГАБЕЛЬ, Олена КОРОЛЕНКО

ВІД АКУСТИКИ ДО ЕЛЕКТРОНІКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ВОКАЛУ ТА ІНСТРУМЕНТУВАННЯ
У ПОПМУЗИЦІ.....189

Ольга УМАНЕЦЬ

ПЕРФОРМАТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ОПЕРІ.....197

Ганна ЦАП, Мирослава КОВАЛЬЧУК, Наталія ЄФИМЕНКО

CLASSICAL CROSSOVER ЯК СИНТЕТИЧНИЙ СТИЛЬ І ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ
КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ В СУЧАСНОМУ ВОКАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ.....205

Юньшо ЧЖАН

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЗВУКООБРАЗУ ФОРТЕПІАНО У ПРОГРАМНІЙ МІНІАТЮРІ
КИТАЙСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....212

Анастасія ШНИРЬОВА

КОНЦЕРТ ДЛЯ ГІТАРИ З ОРКЕСТРОМ М. АРНОЛЬДА: ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ВИМІРИ.....223

Христина ЮРКО

ПРИНЦИПИ ТЕМБРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У СТРУННОМУ КВАРТЕТІ О. ЩЕТИНСЬКОГО.....233

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ

Яна АНТОНОВА

РИСУНОК І ЖИВОПИС У КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ:
ТРАДИЦІЇ ТА НОВІ ПІДХОДИ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ.....240

Тетяна БАЗИЛЬСЬКА

МОДА ЯК МЕДІА: РОЛЬ ОДЯГУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАРАТИВІВ.....245

Микола БОЛЮХ

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАКТОВКИ ЛЮДИНИ
В МИСТЕЦТВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЖИВОПИСУ.....253

Наталія ГАТЕЖ

ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО БУКОВИНИ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН:
ТРАДИЦІЇ, СИМВОЛІКА, РОЗВИТОК.....259

Ольга КАЛЕНЮК

РОЛЬ ІНСПІРАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МАНЕРИ СТУДЕНТА-МИТЦЯ.....267

Ганна МАКОГІН, Галина ХАМУРДА

ЖИВОПИС ЯК ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КРЕАТИВНОСТІ.....274

Стелла МУНТЯН, Олена СПАССКОВА

ТЕМАТИЧНІ КОМПОЗИЦІЇ В МОНУМЕНТАЛЬНОМУ ЖИВОПИСІ:
ЗВ'ЯЗОК МІЖ ІНТЕР'ЄРОМ ТА ЕКСТЕР'ЄРОМ.....280

Олександра ПАНФІЛОВА, Іван ТАРАСЮК

ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ЕТЮДІ.....287

Наталія ПАХОМОВА-ВЛАСОВА

СИНТЕЗ ВИДІВ І ЖАНРІВ МИСТЕЦТВА В ЄДИНОМУ ПРОСТОРИ ІНТЕР'ЄРІВ БУДІВЛІ
БУТІК-ГОТЕЛЮ «ФРЕДЕРІК КОКЛЕН» В ОДЕСІ.....294

Іван ПУЗЕНКО, Юлія ХАЛМУРАДОВАТРИПІЛЬСЬКА ТАРНА КЕРАМІКА ЯК ЕСТЕТИЧНИЙ РЕСУРС ФОРМОУТВОРЕННЯ
У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ.....301**КУЛЬТУРОЛОГІЯ****Василь ВАГЕРИЧ**

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВІДЕОІГОР У СОЦІАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ.....308

Галина ВОЛКОВА

РИТУАЛ ЯК МЕХАНІЗМИ ТРАНСЛЯЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....317

Артур ОПЕЙДА, Вікторія ГОЛОВЕЙ, Людмила ОПЕЙДАКУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОГО ОНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ:
КУЛЬТУРНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ323**Володимир ГОРИСЛАВЕЦЬ, Євген ГОРИСЛАВЕЦЬ**НЕ-РЕМІНІСЦЕНТНІСТЬ ЯК ЕСТЕТИЧНА СТРАТЕГІЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ:
ВІД ПЕРИФЕРІЇ ДО НОВОЇ ПРИСУТНОСТІ.....331**Артем ДАНКАНІЧ**

ОБРАЗ ТАНЦЮ В КУЛЬТУРНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ.....340

Римма ДАНКАНІЧ

ФЕНОМЕН ТЕАТРУ І КІНО В ПРОЕКЦІЇ АНТИЧНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ.....346

Ольга КАЛАШНИКОВА, Ріта КАЛЬКО, Ігор ФЕДЬКУЛЬТУРНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ
ДУХОВНОЇ АЛХІМІЇ У СВІТЛІ НЕОКОНФУЦІАНСТВА.....354**Карина КУРТЄВА**ІННОВАЦІЇ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ. ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ТА НЕЙРОМЕРЕЖ У ХОРЕОГРАФІЇ.....362**Oleksandra MAGRYTSKA**PROBLEMS OF ROMA COMMUNITIES ABROAD AND IN UKRAINE IN THE SOCIO-CULTURAL
SPACE OF THE LATE 20TH AND EARLY 21ST CENTURIES.....368**Таміла ПРИГОДА-ДОНЕЦЬ, Олексій БАЛАУШКО**МАСОВА КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ КРЕАТИВІЗАЦІЇ
СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ.....375**Тетяна СІДЛЕЦЬКА**ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО
ТЕАТРУ ІМ. М. САДОВСЬКОГО У 1960 – 1970-Х РР. ЯК ВАЖЛИВОГО
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ОСЕРЕДКУ РЕГІОНУ.....383**Богдан ТИМОФІЄНКО**ТЕХНОЛОГІЧНЕ МИСТЕЦТВО:
ДИСКУРСИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ.....391**Микола ЦАПЯК, Катерина ЛАВРИНЕЦЬ**ВОЛИНСЬКИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 1975-2025:
РЕПЕРТУАР, ІДЕЙНІ НАПРЯМИ ТА СЦЕНІЧНА ЕСТЕТИКА.....397**Світлана ШЕВЧЕНКО**

КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ.....404

Віктор ШОСТАК, Ольга МОСКВИЧКУЛЬТУРНЕ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ: КОНСТРУЮВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ СМИСЛІВ
У СУБКУЛЬТУРІ В КОНТЕКСТІ МЕДІАТРАНСФОРМАЦІЙ.....414

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>